

TOVARNISKI VESTNIK

LETO: 1 KRANJSKE INDUSTRIJSKE DRUŽBE

Št. 13.

JESENICE-FUZINE

*Praznik spoštovanja
do dela*

Pomlad...

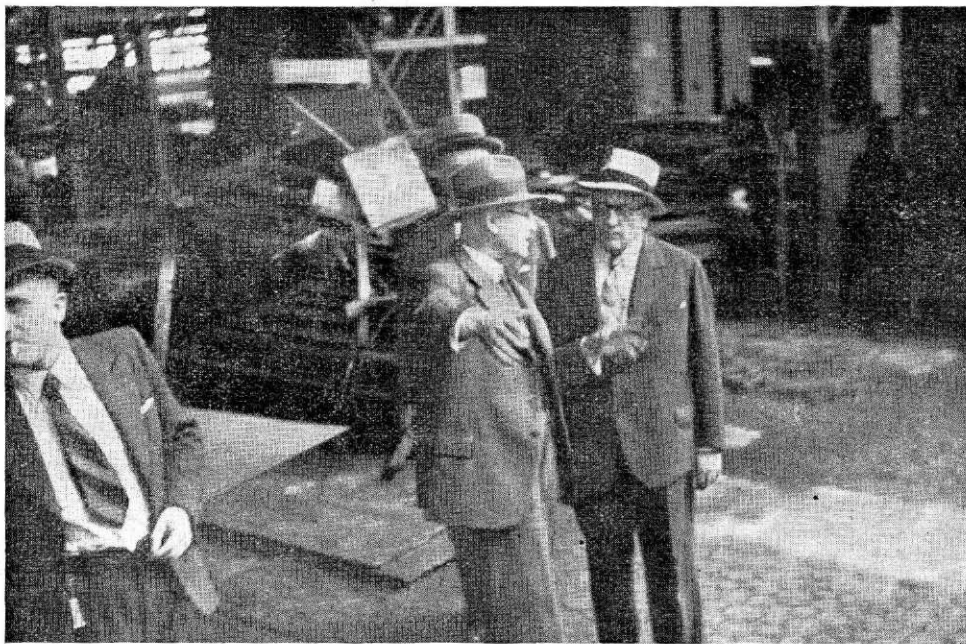
(Posnetek S. Smolej)

V bohinjske hribe prihaja pomlad. Počasi brsti zelenje po obronkih bohinjskega kota. Ozelel bo kraj v novi pomladi. Ves Bohinj z Jelovco, Rudnico, Rudnim poljem, Bogatinom in z drugimi kraji, katerih imena so zvezana z zgodovino gorenjskega železarstva, bo zadihal v novo življenje. Vzbrstela bodo tudi vznožja in pobočja Zelenice, Stola, Rožce in Golice, ki hranijo spomine in dokaze na železarsko obrt iz davnih in pradaavnih dob.

Da bi temu simbolu novega življenja kaj kmalu sledila možnost novega dela, dela na obnovljenju opuščenih, zasutih, zaraščenih in pozabljenih rudnih jam!

Obiski v železarni

Notranji minister dr. Korošec ogleduje železarske delavnice v spremstvu gen. ravnatelja g. C. Noota in tehn. ravnatelja g. ing. L. Dostala

Preteklo soboto so naše železarske obrate posetili tudi akademiki iz Ljubljane. Skupina slušateljev geografskega inštituta je pod vodstvom g. prof. Melika posetila Jesenice in se zanimala za tehniško - gospodarski in geografski značaj na-

še podjetnosti, s katero uspeva ves gorenjski kot. Posebno je akademike zanimalo prizadevanje industrije, da uspe v akciji za pridobivanje in uporabo domačih surovin in da tako še bolj podpre zgolj domačo podjetnost.

Zakaj so se dvignile cene železu in jeklu

Pritisk svetovnega tržišča na jugoslovansko tržišče

Na vsem svetovnem trgu se je pojavilo občutno pomanjkanje železa in jekla. Takega pomanjkanja do sedaj še nikdar nismo zabeležili. Na splošno se trdi, da je to pomanjkanje prišlo radi forsirane zaposlitve oboroževalne industrije. Članek v »Ekonomske politiki« št. 51-52 pa ugotavlja, da se za to industrijo danes ne porabi več kot okrog 12 % skupne uporabe železa in jekla na svetu. On pravi, da je poglobitvi razlog pospešenega iskanja železnih surovin v **zboljšanju gospodarskih prilik na vsem svetu**. Zadnjih pet let se je vse samo reduciralo na minimum. Večina industrije je tudi opustila vsako investicijo. Ne smemo se torej čuditi, če je nastalo veliko povpraševanje za železom in jeklom takoj, ko se je pokazalo zboljšanje gospodarskih prilik. Bojazen, da bi ostali brez železa, je nagnala večino potrošnikov, da so začeli pospeševati naročila. Južna Amerika in Kitajska sta se pojavile na evropskem železarskem trgu z velikimi naročili, tako, da je industrija z njimi zaposlena za daljši čas. V prejšnjih letih industrija nič ni delala, zato je

njena zaposlenost danes tem večja, da nadoknadi zamujeno dobo in da nadoknadi vse ono, kar se je v tisti dobi zanemarilo. Kakor pri vsakem takem pojavu, so sledili tudi tu: velika naročila, pomanjkanje materiala in **abnormalno nenadno povišanje cen**. Da, dogodil se je celo primer, ki ga še nikdar nismo zabeležili in smo ga smatrali za nemogočega, to je, da je postalo železo na svetovnem trgu **dražje**, kakor v državi, ki je s carinami visoko zaščitena proti uvozu.

Romunske železarne bi rade prodajale železo izven države, ker bi ga zunaj lahko dražje prodajale, če bi dobile za izvoz dovoljenje. Avstrijske in madžarske železarne veliko prodajajo na Kitajsko, v Južno Ameriko in na Švedsko.

Jugoslovanski trg ni več zanimiv za inozemska podjetja, ker so cene tu pre nizke in se dobava v Jugoslavijo ne izplača več — drugod lahko dražje prodajajo.

Ekonomska politika podčrtano piše, da mednarodni železarski trusti sicer niso povišali sami cen, kupci pa iz lastnih po-

bud ponujajo višje cene in to od 30 do 40 % samo, da izsilijo svoja naročila. Nabava naročil železa se torej že nekako licitira »kdo da več«. Članek pravi, da so cene železu in jeklu še vedno v tendenci naraščanja, upa pa, da se ne bodo več znatno dvignile, pač pa ni pričakovati, da bi se cene znižale na normalno prejšnjo višino. Povečana naročila bodo obstojala še dalje časa. Vendar je upati, da bo nova potreba postavila v obrat nova nahajališča rud in nove visoke peči ter nove tvornice, ki bodo kos naročilom. V gotovem času bodo naročila zmagana in upati je, da bodo novi obrati železno industrijo zopet pripeljali na normalno obratovanje.

Edina ovira, ki se ne da preprečiti

Ostala pa bo ovira v pomanjkanju starega železa. To pomanjkanje se ne da odstraniti. Za izdelavo jekla se ta surovina uporablja in potrebuje v velikih množinah. Mnoge železarne so urejene tako, da starega železa ne morejo pogrešati. Staro železo bo take obrate silno podražilo in zato tudi njihove proizvode. Osnovni sindikat evropskih železnar za nabavo starega železa ne more preprečiti porasta cen za to surovino. Tudi cene železa na jugoslovanskem trgu so se malo zvišale, vendar ne tako, da bi dosegle ceno na svetovnem trgu. Podražitev starega železa, podražitev ostalih surovin ter ogromna podražitev železnih proizvodov, ki jih doma ne izdelujemo in jih moramo dobavljati iz inozemstva, bodo imeli za posledico, da se bo železo še bolj podražilo tudi pri nas. Nabavka železnih proizvodov, ki jih moramo uvažati je silno otežkočena in so cene za take proizvode porastle kar za 60 do 80 %. Bodočnost železarskega gospodarstva pri nas je zjamčena le v tem, da začnemo izkoriščati ceneno domače železo in da racionaliziramo obrate.

Sodelujmo z zbiranjem naših zgodovinskih dokazov

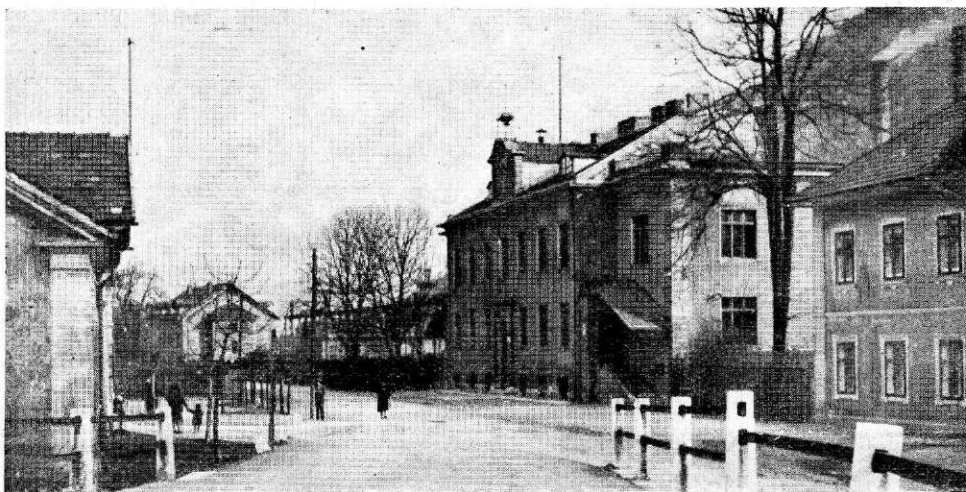
Prijatelji nam pošiljajo lepe, zanimive in zgodovinske slike, ki dokazujejo tradicijo naše stare železarske industrije. Slike bomo prinašali zaporedoma v našem listu. Ponovno opozarjamo, da je reprodukcija vseh v našem listu objavljenih slik zabranjena in se ponatis dovoljuje le s posebnim dovoljenjem uredništva.

Istočasno še enkrat vabimo vse one, ki hranijo spomine na kakršen koli dogodek, ki je v zvezi z gorenjskim železarstvom, da jih odstopajo uredništvu. Naš list ima namen zbrati vse zgodovinske zanimivosti za našo stroko.

UPRAVNO POSLOPJE KID

Lukmanov trg leta 1900.

Lukmanov trg danes

Gornja slika prikazuje, kako je izgledal l. 1900. prostor, kjer stoji danes poslopje glavne pisarne. Čisto na desni je nekdanja glavna pisarna KID, potem Markotova hiša, vmes glavni vhod v tovarno, potem tesarna in čisto zadaj samski dom, ki stoji še danes. Na levi strani stanovanje zdravnika bratovske skladišnice, poleg pa gostilna Kovač. Markotovo hišo je KID zamenjala za sedanjo Markotovo hišo na Stari Savi. V njej je stanoval tovarniški uslužbenec Košir. Žena je imela branjarijo. Leta 1903. so našli Koširjeve: očeta, mater, tri otroke, Koširjevo sestro in ženino mater mrtve. Po neprevidnosti so se zastrupili z ogljikovim monoksidom, ker so zaprli zapahe pri štedilniku.

(Ogljikov dvokis se razvija pri nepopolnem zgorevanju — tam, kjer ogenj nima dovolj kisika. Plin je brezbarven, brez vonja in se v človeškem telesu veže s krvnimi telesci 300 krat raje, kakor kisik, zato je tako nevaren.

Spodnja slika kaže upravno poslopje KID, kakršno je danes. Poslopje je bilo zgrajeno leta 1904. Vidi se tudi današnja stanovanjska hiša — nekdanja glavna pisarna. V ozadju isti samski dom, zgrajen leta 1896.

Železarji v starem Bohinju

Spomini starega jeseniškega kovinarja na življenje in delo pred 40 leti

Priobčujemo spomine našega sodelavca. Vabimo tovariše, da tudi oni poročajo o doživetjih, da tako vsi skupaj oživimo misli na davne dobe dela in življenja gorenjskega železarstva. Podpisnik sestavka je Bohinjčan in mu rojaki pravijo le »Carov Janko«. Družina je menda prišla nekje iz Koroške. Zanimivo je, da se je Ravnikov prijel domači priimek »carov« potem, ko je nekdo izmed njih v Bohinju omenil, da »cara« poje, ko je pel spomladanski ptič.

Današnji svet ima pred razmerami v naši mladosti veliko in srečno prednost. Tisti časi so bili trdi in skromni, zato jih današnji svet, posebno pa mladina tako nerada kliče v spomine; kaj bi s spomini, ki pa niso lepi! Danes so razmere kolikor toliko urejene, imamo socialno zakonodajo, imamo bolezenska zavarovanja, številne zaščitne, socialne, gospodarske in kulturne ustanove. Današnja mladina ima veliko in lepo polje za duhovno in telesno rast, ima telovadna, športna in izobraževalna društva za različne panoge udejstvovanja. To ji vedri mladost in jo pripravlja do popolnosti, da bo mogla v bodočnosti vzeti na svoje rame vse tuge in radosti življenja. Vsega tega mi nismo imeli, tisti časi so bili trdi, trdi posebno

za delavsko mladino. Moji spomini ne morejo biti drugačni kot spomini delavcakovinarja. Namenjeni so radovednemu novemu svetu, namenjeni pa tudi tihim uram mojih nekdanjih tovarišev, da si pokličemo v misel tiste davne dni naše mladosti, ki je bila v primeri s sedanjo težka in trda, za nas pa ostane vključ temu najlepša, ker so tekla v njej naša mlada leta...

Moj oče je bil »bolcar« v bohinskih železarskih kolibah. Takrat smo tam imeli samo »bolcarje«, »šmelcarje« in kovače, ki so predelovali železo v različne dimenzije. Največ železnih proizvodov so takrat izdelovali za Kropo in Kamno gorico, kjer so izdelovali žbice. V tistih časih še ni bilo železnice. Vse izdelke so iz Bohinja prevažali v Lesce z domačimi vozniki. Ti vozniki so imeli posebne vrste vozove, tako zvane »fajselne«, takih danes ne vidimo več na naših cestah. Tiste voznije so ostale v spominu posebno nam — paglavcem — ki smo občudovali »pokanje« z biči. Od doma so odhajali težko naloženi vozovi z železarskimi izdelki, zvečer pa so se vračali natovorjeni z najrazličnejši-

mi potrebščinami za delavce in sploh za Bohinj. Z vozniki je odhajal dnevno tudi postiljon, ki je bil s svojo trobento za stopnjo višji.

Bohinjski železarji, ki so iz rude kovali bogastvo, so morali v svojem pestrem življenju preživeti tudi težke dni. Dobro se še spominjam, ko je oče prinesel domov tako zvan »žitni denar«. Ta denar je imel vrednost samo v Bistrici. Na sejnih ali izven Bohinja ta denar ni imel veljave. Njegova vrednost je bila podobna bonom, ki jih je izdajala Ilirska premogokopna družba na Lešah pred par leti — nekaj prej, predno je propadla. Glavne življenjske potrebščine so kovinarji dobivali v fužinski kašti. Ta žitni denar je bil v Bohinju precej pogost. Morala je obstajati nekaka kriza že takrat, da je podjetju primanjkovalo denarja za kritje izdatkov. Bohinjčani so se polagoma uživali v usodo tega denarja.

Delo bohinskih železarjev ni bilo tako lahko in udobno, kot si morda danes domišljamo. Takrat še ni bilo modernih strojev, ki bi lajšali napor delavcev in dvigali produkcijo. Vse delo je premikala delavčeva mišica in seveda je bilo tako delo tudi drago. Delali so v dveh izmenah in sicer od poldne do polnoči in od polnoči do poldneva. Tiste, ki so pričeli o polnoči, je klical po vasi mlajši delavec.

Tudi iz vaškega gospodarskega in gošpodinjskega življenja naj navedem nekaj spominov. Poleg trdega dela naših očetov so pridno delale tudi naše matere. Ukvarjale so se s poljedelstvom. Vsaka družina je imela v najem košček zemlje za najpotrebnejšo zelenjavo, za krompir in zelje. Mi otroci pa smo po šoli hodili za drvni v Nomenj, na Ravne, v Nemški rovt, hodili smo tudi h kmetom po kislo mleko. Veliko se je v Bohinju trgovalo tudi z izmenjavo. Fužinarji so imeli denar in so si lahko kupili kake priboljške in novitete, kot kavo itd. Kmetje pa so imeli zopet kmetijske dobrrote. Izmenjava je bila urejena tako, da so bili kar v naprej določeni oni, ki pri kakem kmetu zamenjavajo. Med kovinarji in med kmeti je vladalo najboljše razmerje.

Poleg vsega trdega dela pa so Bohinjčani mislili tudi na bodočnost, na izobrazbo, prosveto in duševno plemenitost. Po svojih fantovskih sestankih so sklenili, da si ustanovijo kovinarsko godbo. Ta ustanovitev prve kovinarske godbe mi je ostala v najlepšem spominu. Sodeloval je tudi moj starejši brat. Ves Bohinj je bil navdušen, ko je prva kovinarska godba priredila prvi pohod in izlet okrog Bohinja. Šli so k Sv. Janezu čez Stare fužine, Srednjo vas, Češnjico in nazaj v Bistrico. Temelj gorenjskega godbenega pokreta je bil s tem ustvarjen. Delo bohinskih kovinarjev na polju godbe se vidi še danes. Še danes živijo nekateri izmed ustanoviteljev glasbenega društva in kovinarske godbe. Navedel jih bom kar po bohinsko: Vodja te prve slovenske kovinarske godbe je bil Albertov Miklavž, prvi predsednik Katoliškega prosvetnega društva na Jesenicah, sedaj že častitljiv starček Nikolaj Brnard. Poleg njega so bili Forkeljčev Jaka (Iskra Jakob), Štangelnov Luka (Šoberl Luka), Plajerjev Janez (Mencinger Janez), Brenčov Franc (Preželj Franc) in Kordov Miha (Ravnik Miha). Morda so bili še kateri drugi zraven, pa se jih ne spominjam — naj mi oprostijo, če so izostali. Razen Kodrovega Miha so danes vsi že upokojeni.

V to življenje pa je naenkrat posegla višja sila, sila, ki se pojavi tako močno, da zapusti večkrat grobišče obstanka. »Gori,« gori... se je razlegalo lepe pomladanske noči po vsej bohinski kotlini. Tužno je odmeval plat zvona, vmes pa se je mešal jok mater in otrok. Nastopala je tudi že gasilska četa, vendar je ostala v boju proti uničujoči sili brezuspešna. Bohinske fužine so se zrušile in z njo obstanek, up in nada revnega Bohinja. To je bil najbolj žalosten dan v tej kotlini. Iz pogorišča so štrlele črne razvaline. Tam, kjer je bilo življenje tako pestro, je zavladal strašen mir — fužin ni bilo več. Toda ne za dolgo. Podjetje je poklicalo bohinske kovinarje na Jesenice. Ponovno so zavihali rokave in udarjali z novim veseljem težko in vendar srečno kovinarsko pesem za rast in napredek slovenske železarske industrije, brez katere bi bil kraj sedež bede in siromaštva. Da bi jeseniška industrija takega tužnega dne nikdar ne doživela, da bi ostala močna in zdrava tje v dolgo bodočnost, je moja in naša želja.

Ravnik Janko.

Blagostanja ljudstva prinašajo le gospodarski uspehi

Kako pri nas — kako drugod

Jugoslovanski industriji demagogi tako radi slepo prikazujejo delovne razmere in tudi zaslužke v tehniško najbolj naprednih državah. Našel se je celo nadebudneš, ki je hotel kar tako v en dan govoriti, da tam in tam toliko mark zaslužijo, kar znese v Jugoslaviji toliko in toliko tisočakov. Pristavil je še, da je zunaj vse tako moderno in napredno, pri nas pa slabše in da je to škandal. Take trditve so navadno tem demagogom že zadosten dokaz, da je pri nas vsega kriva industrija sama, ki noče čez noč postati najmodernejša v vseh pogledih, kakor tisti zamorec v revni zamorski deželi, ki obleče evropsko obleko in natakne na glavo cilinder in misli, da bo tako obleden že lahko po evropsko tudi živel. Življenjska resnica pa je taka, da ne zadostuje samo težnja in niso dovolj samo želje ali obleka, da bi človek lahko postal nekaj, kar ni. Tako tudi delo in življenje, ki ga vidimo izven naših mej, in nam morda bolj ugaja, ni produkt spreoblačenja iz nič v nekaj, nego je uspeh ogromnega truda, dela in žrtve, ustvarjen v teku stoletij. Ako torej pravilno opazujemo vse kar je boljše od našega, ne smemo zreti samo v uspehe, nego moramo predvsem pogledati okolščine, ki so dovedle do boljšega, pogledati delo in oceniti žrtve, ki so bile potrebne za zboljšanje. Če hočemo povzeti dobroto, ki jih drugod vidimo, moramo prej povzeti tudi delo, trud in okolnosti, ki so te dobrrote ustvarile.

Prvi primer očitkov proti naši industriji prikazuje razvite socialne in humanitarne ustanove pri svetovnih industrijah in pravi, kako je naša industrija v tem nazadnjaška. Nihče pa noče dalje pomisliti, pod kakimi pogoji dela inozemska industrija in pod kakimi naša. Nihče noče pomisliti na to, da so investicije za socialne in humanitarne zgradbe, ki bi jih podjetnost v Jugoslaviji hotela graditi v korist svojih sodelavcev, skoro onemogočene. Vsaka taka investicija je obdavčena kakor dobiček podjetnosti in ne kot potrebna socialna investicija za ljudstvo. Če pa Jasnó je, da pod takimi pogoji lahko odstopajo investicije za socialne in humanitarne namene. Pri očitku, ki pravi, da ima naša industrija premalo čuta za socialne pridobitve delavstva, medtem, ko ima inozemska industrija kar odprte roke, pa dalje tudi nihče ne pomisli na drugo važno okolnost. Nihče noče vedeti, da je morala naša podjetnost najprej rešiti kruh in investirati milijone v obrate same, da jih zastarelih in neodgovarjajočih ni bilo treba povsem zapreti. Močni, vpeljeni in mogočni inozemski industriji ni bilo treba obnavljati celotnih obratov, nego jih je od nekdanj moderne le malo izpravljalna in izpopolnjevala. Vse ostale sile je lahko dajala v druge svrhe in seveda tudi v socialne pridobitve svojih sodelavcev, kar naša industrija ni mogla storiti v isti meri in česar tudi nobena nova podjetnost takoj storiti ne more. V našem listu pa smo navedli ugotovitve in dejstva, ki dokazujejo, da vključ vsem težkočam socialnosti nismo nikakor zanemarjali, da smo stali in stojimo na stališču, katerega

cilj je: procvit podjetnosti, blagostanje delavstva, korist državi in bodočnosti.

Drugi primer demagoških očitkov proti naši podjetnosti je v tem, da nihče noče razumeti in vedeti, da naša podjetnost proizvaja in prodaja za naš trg. Naš trg ima zopet čisto druge pogoje kot zunanja tržišča, in trgi so tisti, ki vedrijo ali oblačijo nad podjetnostjo. Lep primer imamo prav sedaj, ko vemo, da je cena železu v Jugoslaviji za 75 do 100 Din pri 100 kg nižja od cene železu zunaj. Naše železarne morajo torej mnogo ceneje prodajati svoje proizvode, kakor jih prodajajo zunanje železarne. Če pa ceneje prodajamo, moramo seveda tudi ceneje proizvajati. Naših razmer torej nikakor ne moremo primerjati z zunanjim svetom pač pa moremo in moramo gledati, da se približamo boljšemu.

Za zboljšanje dela

Sodelavce vseh strok in na vseh mestih v naših obratih vabimo, da sodelujejo pri akciji za zboljšanje tehniške in organizatorične strani našega dela. Cenimo vsak predlog našega sodelavca, ki opazuje delo v njegovi vsebini in ki ima namen kakor koli zboljšati vrednost našega dela. Jeseniška podjetnost stoji tu kot naš skupni gospodarski temelj in bo obstajala, rasla in napredovala tudi za dobro naših otrok in potomcev, če bo rasla in napredovala v kvaliteti in ekonomiji dela. Kot predlog bo uvaževana vsaka dobra in koristna pripomba, kako naj se kako delo zboljša, pospeši, kako naj se štedi z materialom, kako z električno energijo itd.

Dobri in izvedljivi predlogi bodo nagrajeni. Vsi predlogi naj se dostavljajo na upravo »Tovarniškega vestnika« KID, Jesenice.

Reforma družbenega davka. V skupščini je sprejet amandman o davku na družbe, ki morajo javno polagati račune. Do sedaj je ta davek znašal 2 % od bruto prometa. Nikdar pa ni smel biti manjši od 2 % vloženega kapitala. Sedaj je ta davek povišan. Najvažnejše določilo pa je to, da se davek določa na minimum, ki se plača vključ temu ali je podjetje deficitno ali ne. Ta minimum je določen sedaj na 2, 3 odnosno 5 % od bruto prometa. Kratko: industrija plača vedno 2 % od bruto prometa kot družbeni davek, četudi je deficitna. Država si je s tem zagotovila svoje dohodke, brez ozira na stanje industrije.

Kolodvor v Düsseldorfu

Študijsko potovanje delavcev KID v Porurje

Poročilo o prvi poučni ekskurziji slovenskih kovinarjev v obrate svetovne železarske industrije

V »Tovarniškem vestniku« smo priobčevali poročila o študijskem potovanju nameščencev KID po železarnah v Avstriji, Češki in Nemčiji. V naslednjih poglavjih bomo prinesli zanimivosti, ki so jih zabeležili naši delavci, ki so odšli v Porurje takoj po povratku nameščencev ing. Petrovčiča in A. Kuharja iz inozemstva. Ker se je tega drugega potovanja udeležilo več delavcev, bomo skušali poročilo izpolniti tako, da bomo objavili tudi posamezna mnenja udeležencev. Namen objave teh poročil je vedno enak, da izpopolnimo naše znanje v vseh pogledih kovinarskega dela in življenja in da damo priliko opazovanja pridobitev in prednosti v inozemski železarski industriji tudi ostalim našim sodelavcem.

Udeleženci

Z namenom, ki smo ga popisali v prvi številki našega lista, je jeseniška železarna odločila, da pošlje v obrate največje evropske industrije tudi večjo skupino svojega delavstva. Zgodilo se je morda prvič, da je kaka jugoslovanska tvornica upoštevala potrebo in vrednost tovrstne izobrazbe svojega delavstva, zato je to potovanje tem bolj pomembno in poučno za vse delavske stanove v naši ožji in širši domovini. Da bi bile v ekskurzijski skupini kolikor mogoče upoštevane vse delovne stroke industrije, so bili v skupino dodeljeni sodelavci iz različnih obratov. Poučne ekskurzije so se udeležili:

Čelesnik Ivan, vodja žerjava in martinarne,

Ferbežar Alojz, vodja dvigalne mize,

Gasser Albin, žebjar iz žebjar-skih obratov,

Kristan Blaž, valjavec na fini progi,

Markovič Ivan, valjavec v hladni valjarni,

Plasin Franc, valjavec na fini progi,

Šoberl Pavel, strugar in reskar iz mehanične delavnice,

Zupan Tine, vodja magnetnega žerjava na prostem.

Skupino je vodil uradnik inšpekcije dela KID g. Bernhard Anton.

Skupina je nastopila poučno ekskurzijo dne 15. novembra lanskega leta. — Ogladni program je obsegal železarne v Porurju, kjer je sedež največje železarske industrije v Evropi in kjer je največ prilik za ogled večjega števila železarn, ki ležijo blizu ena poleg druge. Izbrana je bila torej najboljša prilika ogleda različnih železarn, da bi mogla izletniška skupina čim več videti.

A. BERNHARD:

Nekaj iz zgodovine železarstva na Jesenicah

(Dalje)

Železarstvo v Planini (Sv. Križ)

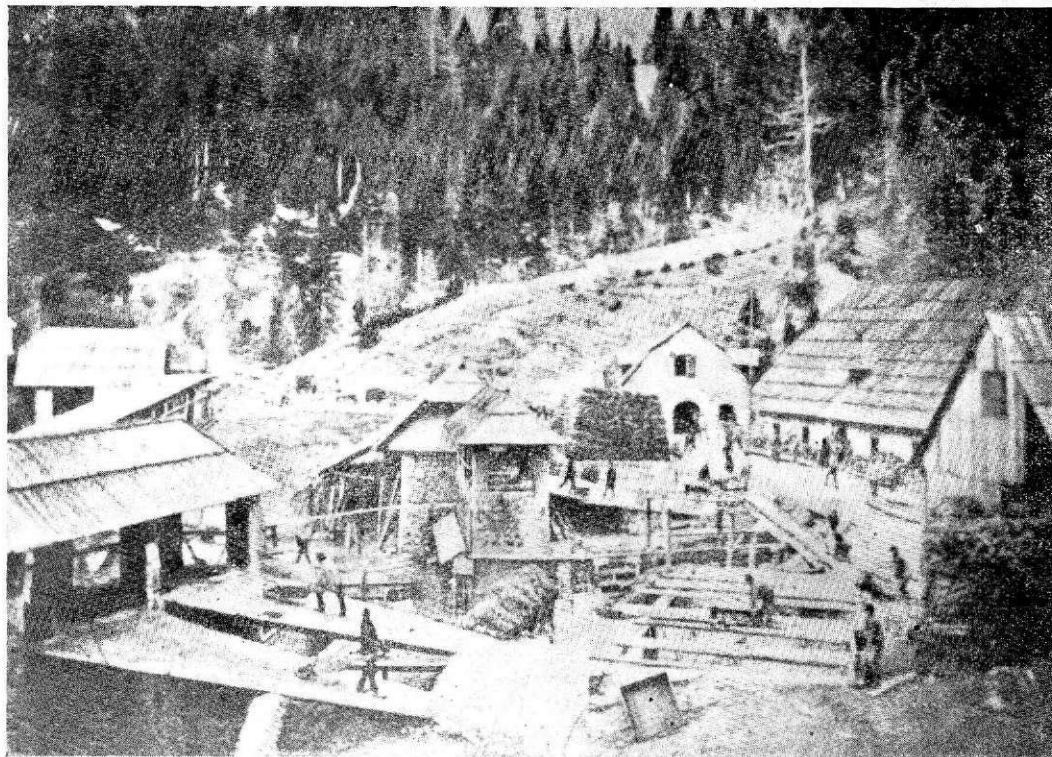
Že dolgo, preden so stopili v veljavo rudarski predpisi, ki jih je izdal Friderik Ortenburški v letu 1381. za plavže v Planini in katere je na novo potrdil leta 1452. Ulrik grof Celjski, so kopali tu rudo in topili železo. Po najdiščih žlindre sodeč, so bili v obratu 3 plavži in sicer prvi »V zadnjem plavžu«, drugi na pol poti ob potoku med jamami in Sv. Križem, tretji pod svetokriško cerkvijo. Po kemičnem sestavu najdene žlindre sodeč, so to še ostanki topilnic iz predzgodovinske dobe, tako da lahko brez pretiravanja trdimo, da so te topilnice stare 2000 do 3000 let.

Sprejem pri jugoslov. konzulu

Skupina se je odpeljala najprej v Düsseldorf, ki je nekako središče vse železarske industrije v kraju. Düsseldorf je ostal tudi izhodišče za naše delavce, ki so od tu obiskovali okoliške železarne. Ob prihodu na düsseldorfski kolodvor je skupino sprejel v imenu jugoslovanskega generalnega konzula gosp. Pantiča izseljeniški komisar v Düsseldorfu gosp. Samec. Kranjska industrijska družba se je ob priliki te važne ekskurzije svojega delavstva obrnila na jugoslovanski konzulat s prošnjo, da bi našim sodelavcem oskrbel potrebne ugodnosti, da bi bila ekskurzija čim bolj uspešna. Gospod generalni konzul Pantič, kakor tudi izseljeniški komisar gosp. Samec sta šla naši skupini v vseh pogledih res najbolj na roko. Še tisti popoldne je bila skupina sprejeta pri generalnem konzulu. Gospod generalni konzul je naše sodelavce prijazno sprejel in v kratkem nagovoru pojasnil pomen ekskurzije. Poudaril je, kako zelo je potrebno, da se odpravi škodljiva strankarska sovražnost, ki tako često oblači v naši domovini, kako je nujno, da pride do složenega sožitja med podjetništvom in delavstvom, kar bo rodilo koristi poedincem in vsej naši lepi domovini. Izrazil je veselje, da bodo imeli naši delavci priliko videti poudarek sodelovanja v nemški delavnosti, kjer vlada močna volja vsega prebivalstva, da z delom koristi skupni svoji domovini. Dalje je gospod gen. konzul navedel položaj slovenskih rojakov, ki bivajo v tistem kraju. Tam jih je okrog 40.000. Velika brezposelnost v preteklih letih je imela za posledico, da so izgubili delo predvsem naseljenci. Stanje se od dneva do dneva popravlja tudi za naše rojake. Še v preteklih letih je bilo od naših delavcev 70% brezposelnih, medtem ko jih je danes zaposlenih že 75%. Ostala tretjina pa dobiva, kakor nemški državljani brezposelno podporo po 7.50 RM na teden.

Gospod generalni konzul je izročil vodji ekskurzije potrebna priporočila za ogled tvornic, ki so bile od njega že obveščene o prihodu kovinarjev KID.

(Dalje.)

Pri Savskih jamah. Slika iz leta 1866.

legije, med drugim so bili na pr. oprošče-ni vojaške službe. Ker je to veljalo tudi za knape, se ne smemo čuditi, ako so se udingali v to službo celo sinovi bogatih kmetov in so se na ta način rešili vojaške suknje. Posebno zviti so si izposlovali dovoljenje za kopanje rude, napravili nato na svojem zemljišču poljubno luknjo in se izdali za iskalce rude. Tudi ako niso našli ničesar, ni bilo hudega, vojaškega stanu so bili rešeni.

Za red in pravico je skrbel rudarski sodnik, katerega so izbrali lastniki rudokopov iz svoje srede in katerega je nato potrdil knez. Rudarski sodnik iz Planine je imel pod seboj ves okraj med potokoma Jesenica in Ukova (Volkova). V dolini sami je znano pred letom 1381. samo Wissner-jevo kladivo, ki je stalo pri izlivu Ukove v Savo (Na Škofci). V listinah beremo, da je bil leta 1641. rudarski sodnik Štefan Raissinger (Razinger). Poznejši lastniki plavžev, ki so prišli v posest vseh deležev, so se kasneje

preselili v dolino. Ostala je samo še peč pri Savskih jamah. Rodbina Ruard je imela to peč še v obratu, kakor to kaže slika iz leta 1866.

Rudarski sodniki so med drugim tudi morali paziti na to, da so lastniki rudokopov in peči obračunali mezdo s svojimi podložniki sedemkrat letno, kar so imenovali »rajtati«, po nemškem izrazu raiten. To se je moralo izvršiti vedno o pustu, Veliki noči, Binkošti, o sv. Jakobu, Šmihelu, Šmartinu in o Božiču. Takrat so lastniki izplačali knapom razliko med blagom, katero so izdali v naravi in celotnim zaslužkom v denarju.

Večina pridelanega železa je šla v Italijo in od tam dalje. Železo so prenašali konji kot tovor, za vozove bi bile takratne poti preslabe. Vsa trgovina se je razvijala tedaj skoro izključno na podlagi zamenjave za hrano, predvsem za sol, vino in olje, kar so imenovali Italijani baratto (= barantati).

Dalje.

Z Jesenic v Ljubljano

Vtisi z vožnje po najlepšem delu slovenske zemlje.

Sivo pomladansko jutro. Na jeseniški kolodvor sta privozila dva osebna vlaka, prvi iz Zgornje savske, drugi iz Bohinjske doline. Iz obeh izstopajo po večini železničarji, kmetje in delavci, le malo gospode je med njimi. Vstopajo pa novi potniki, po večini dijaki, delavke, trgovci in obrtniki, ki se peljejo po opravkih v Radovljico, Kranj in v Ljubljano. Vrli železničarji so v nekaj minutah sestavili iz obeh vlakov enega, ki po kratkem »oddihu« odpiha proti Ljubljani. Vozovi odskakujejo po izmehskih tirih, šele onkraj podvoza pri sokolskem domu se vlak umiri, da postaja vožnja prijetna.

Vlak drdra dalje po strmim nasipu proti Javorniku. Spodaj v jeseniškem me-

stu se je začelo porajati življenje, po cestah in ulicah hite množice delavcev v tovarno in iz nje. Pod seboj ob Savi zagledaš veliko in čedno delavsko naselje Borovlje, ki je že malo mestece s samimi novimi, z rdečo ali sivo opeko kritimi hišami. Vlak hiti dalje. Po cesti iz smeri Žirovnice se vozijo v skupinah kolesarji, ki hitijo v javorniške in jeseniške železarne na delo. Visoki tovarniški dimniki, liki ogromni magneti vlečejo neštete gorenjske fante in može iz njihovih lepih domačij pod svoja okrilja. V Mostah švignemo čez visok most in skozi kratek predor in že smo v idilični Žirovnici — vratih gorenjskega podeželja. Vožnja postaja vedno bolj prijetna in zanimiva. Megle so se dvignile in nad pokrajino je

posijalo prijetno pomladansko sonce. Na desni vidimo široko gorenjsko ravan. Onstran zelene Save se dviga blejski grad, dolgi hrbet gozdnate Jelovce in zelene Pokljuke, nad katero jutranje sonce ožarja veličastno Triglavsko velegorje.

V vozovih je postalo vedno bolj živahno, potnikom so se razvzpljale jeziki. Nekateri dijaki so zbijali šale, drugi so se menili o šoli, izletih in športu, pletilje so se ukvarjale z raznovrstnimi ročnimi deli in si bržkone pripravljale balo. Z obrazov jim je sijalo zadovoljstvo, njih prsti mehanično delajo kot stroji, tako da se lahko razgledujejo po družbi in okolici. Vse so bile vesele in nasmejane, kot bi šle na prireditev. V enem delu voza sede krepki in rejeni gospodje s cigarami v ustih. To so gorenjski mesarji — reče nekdo. Pogovarjali so se o kupčijah, dragi živini, nizkih cenah mesa — kako da od ranega jutra do pozne noči garaajo za režijo in davke. V Lescah izstopajo pletilje, vstopajo zastavni možje, ponosne žene, vmes pa gospoda, ki se vrača z Blede in planin na jug. V Radovljici zopet izstopajo pletilje in oni, ki imajo opravke na sreskem načelstvu, sodnji in davkarji. Vstopajo pa lepo oblečeni ljudje, tako, da zopet natrpano poln vlak brzi po strmim nasipu nizdol ob Savi. V Otočah čakajo izvožčki, ki bi radi peljali romarje k Mariji Pomočnici na Brezje. Toda ljudje, ki imajo denar, ne hodijo pogosto na Brezje, ostali pa so tudi to pot šli peš. Izvožčki, videč to revščino, pa so jezno udrihali po konjih, da so urnih krač zdirjali čez lesen savski most.

Vlak sopiha dalje po železni cesti ob strugi zelene Save. V Podnartu izstopi in vstopi po par oseb, pri Sv. Joštu pa vstopi večja skupina mož. Mrki so njihovi pogledi, razorani njih obrazi. To so progovni delavci, doma s hribovskih vasi, ki morajo daleč hoditi na delo, da zaslužijo za moko, sladkor, sol, za tobak in za davke.

Bližamo se Kranju — jugoslovanske-mu Manschestru. Srednješolska mladina hiti v šole, delavci in delavke pa v tekstilne tovarne na delo, mesarji pa kupovat živino. Vstopajo novi potniki — pridobitniki, uradniki, trgovci in študentje, vmes pa branjevke s košarami, jerbasi in zavoji. Stari trgovski in nacionalni Kranj se naglo industrializira, proletarizira, se lepo razvija in raste na vse strani, tako da sem skoraj verjel tistemu bahaču, ki je dejal, da bo Ljubljana kmalu postala predmestje Kranja.

Še bolj natrpan vlak je kmalu odso-pihal čez strmi Gaštej in zavozil na prostrano Sorško polje. Tu se odpre vsa lepota gorenjske zemlje. Na levi se odpira divna panorama Storžiča, Zaplote, Grintavca in Kočne, na desni pa škofovsko in polhograjsko sredogorje. Med obema skupinama pa se razprostira največja gorenjska ravan, posejana z belimi domačijami, neštetihi kozolci in cerkvicami, ki stoje na ravninah a tudi najvišjih hriboh, da so vidne daleč naokoli. Vse od Storžiča pa do Medvod se razprostirajo obrežni ravninski gozdovi, ki z vmesnimi travniki, livadami in tolmoni tvorijo veličastni naravni park, kakoršnega ne najdeš v vsej banovini.

V Škofji Loki vstopajo pridobitniki, kmetje, delavci, oficirji in vojaki. V Medvodah se križata »Gorenjca«, vstopa in izstopa pa le malo ljudi. Delavce je pobral lokalni vlak, ki vozi iz Kranja, ostali se poslužujejo avtobusov, ki pogosto vozijo v obeh smereh.

V Št. Vidu pa se opaža, da dela železnici hudo konkurenco ljubljanska cestna železnica, ki potnikom nudi boljše zvezo z mestom. Vlak drdra v pospešenem tempu proti Ljubljani. Ob progi stoje tipične znanilke predmestja — to so gramozne jame, nizke in črne barake — jadni spomini in žalostni ostanki velike vojne. Vedno hitreje se pred nami odvija film predmestnega življenja. Vedno gosteje so hiše in vile, ki hite mimo nas, dokler se ne strnejo v lepo mesto z impozantnimi palačami, cestami, trgi in šetališči. Na gorenjskem kolodvoru odloži hlapec četrtno ljudi, ostali pa izstopijo na glavnem kolodvoru, iz katerega se kot roji vsipavajo in nato porazgube po mestu.

Tekom dneva naletiš v Ljubljani na Gorenjce povsod, bodisi na cesti, v Tivoliju, pri Čadu, na Nebotičniku ali pa v Unionski kleti. Gorenjci dobro vedo, kje so vesele žene, brhka dekleta, rujno vince, zabava in smeh... Večerni »Gorenjec« je nabasano poln ljudi vseh spolov, starosti in poklicev. Večinoma so vsi dobre volje, čeprav so si v mestu znatno olajšali žepe. V drugem oddelku voza slišim znano govorico. Ob zvokih harmonike kmalu ubrano zazveni v lep pomladanski večer pesem: »Leži, leži ravno polje, po njem pa bela cesta gre... Rado veden, kaj so to za eni fantje, ki tako lepo prepevajo, pa najdem same dobre znance, med njimi pa vedno veselega sokolskega pevca Rudlana iz Celja, ki je zabaval vse navzoče.

Vlak sopiha v temno noč. Od Otoč navzgor le s težavo zmaguje dolgo garnituro, šele v Žirovnici, kjer doseže največjo višino, se nekoliko »oddahne«. Tostan predora pa hitreje »ubere pot pod noge«, kot bi ga kdo podil v industrijsko kotlino. Tam v dalji pa nam na tisoče električnih luči kaže svetle obrise velike tovarne, kolodvora in naglo razvijajočega se jeseniškega mesta. M. S.

Cene železu v Jugoslaviji nižje kot drugod

Največji dokaz razburjenja na železarskem tržišču, ki je nastalo radi forsiranja naročil in radi pomanjkanja železnih surovin je v cenah železu. Cene železu so danes tako nestalne, da posamezne tvornice ne sprejemajo več naročil po ofertah cen, nego si pridržujejo pravico, da še po izstavljenem naročilu zvišajo prvotno ponudbo. Cene železu se določajo torej od dneva do dneva. Izvzeta so samo večja naročila za betonsko železo. Cene železu na našem jugoslovanskem trgu so danes napram cenam na svetovnem trgu nižje za 75 do 100 dinarjev za 100 kg.

(Jug. Gvoždar št. 11/12, 1937.)

PO NAŠIH OBRATIH

V naši diamantni delavnici. Smo delavci na tem božjem svetu, ki vestno in pridno vršimo svoje delo od znaka sirene pa do konca šihta. Pridnost, to je pač že naša slovenska lastnost in jo le težko pokvari kak kvarni vpliv, ki ga hočejo slovenskemu človeku vrniti od zunaj. Delo, vestno delo od začetka do konca šihta, to je delovni karakter slovenskega človeka. Šele ko zasniva delopust, zapustimo delo, ga pozabimo, da si odpočijemo. Taka je večina. So pa med nami tudi taki, ki so z delom tesneje zvezani. Kakor najdemo na znanstvenem polju znanstvenike, ki so in hočejo biti večni študenti svoje stroke, tako najdemo po naših delavnicah sodelavce, ki svoje delo razglablajo in doživljajo po talentu in iz veselja do stroke. Na teh prvih in na teh drugih je tudi zgrajen ključ do napredka, s katerim vrtamo v globine znanstva in stroke, teorije in prakse, da postaja naše delo čim bolj popolno.

V diamantni delavnici naše žičarne imamo primer takega tihega dela. Tu je delo tako nežno in tako izglajeno, da bi človek ne verjel, če je mogoča še kaka izpopolnitev. Zanimanje za stroko, globljev in poseben talent pa odkrijejo tudi na tem nežnem delu še možnosti in potrebe izpopolnitve. Naš sodelavec Kancijan je ogledoval drage kamne, ki so počeni postali neporabni. Zamenjati so jih morali z novimi — druge pomoči ni bilo. Ako je danes v obratu več sto kamnov, je odstotek počenih velik in obrat vedno dražji. Po dolgem iskanju in motrenju je spretnemu mojstru dela, uspelo, da je našel način vezanja počenih kamnov, da so bili zopet uporabni. Način vezanja je iznašel že leta 1932.; dolgo je delal sam, pozneje naučil druge in danes imamo doma narejenih kamnov že nad 300. Natančno opazovanje strojev je pokazalo dalje, kako velik vpliv ima na trajnost materiala in na kapaciteto storitve na videz nedolžno hlajenje z vodo. Samo s pravilnim hlajenjem, ki ga je naš sodelavec določeval in določil v praksi sami se je produkcija stroja povečala za visoke odstotke. Tako opazovanje je mogoče le na licu mesta. Še danes trdi naš sodelavec, da je zaostanek nekaterih strojev slej ko prej odvisen od matematične natančnosti dovajanja hladilne vode.

Nepropustne pipe. Vedno iskanje in razglabljanje v stroki je našemu sodelavcu odkrilo tudi posebno mazilo za pipe (ventile, šublerje itd.), ki pomeni v tem poglavju korak naprej. Odkril je mazilo, ki odlično maže in zapira vse vrste pip in ventilov in nadkriljuje dosedanja mazila. Če smo uporabljali loj, se je prijel pri vročini, druga mazila so izrabljala material in tako pokvarila pipo, neka zopet zamrznila pri hudem mrazu itd. Novo mazilo ima prednost, da vzdrži pritisk do 22 atm in klubuje atmosferskim vplivom. Naša požarna bramba in številni ventili po obratu se bodo s to najdbo okoristili.

To naj bo samo primer iz naših obratov, primer na splošno. Navajeni smo, da novosti in napredek le importiramo in mislimo pri tem, da je vsak napredek zrasel na zeleni mizi. Ne, poglobitev v delo in talenti ročnih delavcev po delavnicah vseh vrst so z znanstveniki na drugi strani korak za korakom odkrivali nove pridobitve prakse.

NAŠI JUBILANTI

USPEŠNIH 35 LET DELA.

Od kovinarja do uradnika, prosvetarja in publicista.

Dne 1. maja 1902 je kot 14-leten fant prvič prispel na delo v obrate Kranjske industrijske družbe na Jesenicah najmlajši sin številne knapovske rodbine Matija Sušnik. Od tistega prvega maja pa do danes je preteklo 35 let dela, dela, o katerem naj ob tem jubileju spregovorimo tudi v našem listu. Neoficialnemu piscu jubilejne rubrike našega to-

varniškega glasila pa ob tej priliki ne bo težko prikazati jublanta in njegove življenjske poti v teku dolgih let sodelovanja v železarski industriji, če takoj omeni, da so te vrstice namenjene prvemu in najbolj agilnemu sodelavcu našega »Tovarniškega vestnika«, nameščencu g. Matiji Sušniku.

G. Matija Sušnik se je rodil leta 1888, kot najmlajši sin delavske družine na Plavžu. Njegov oče je delal kot rudar v Savskih jamah. O teh spominih na svojo mladost tako toplo piše jublant v sestavku »Rod za rodom...« Željan izpopolnitve v delu in stroki je odšel pred vojno v večje železarne. V teku 6-letnega dela in bivanja izven Jesenic je jublant sodeloval in ogledal obrate poznanih železarov v Donawitzu, v Kapfenbergu, Thörlu, Aumühlu, Wartbergu ter dalje na Češkem v Kladnem in v Komotavu. Matija Sušnik je vso to pot in delo po velikih industrijskih obratih izkoristil kot šolo. Po povratku v svoj rodni kraj je jublant stalno sodeloval v domači železarni, kjer sodeluje še danes kot nameščenec.

Ako hočemo poudariti bistvo dela in uspeha našega jublanta, potem moramo poudariti njegov karakter in njegov razviti čut do točnosti, njegovo željo in voljo do iskanja resnice in lepote ter njegovo mehko in pošteno srce. To so lastnosti, ki so ga vodile do delovnih uspehov in to so tudi lastnosti, ki so mu naročile, da je stopil tudi v javnost kot prosvetar in publicist. Neštevilni so danes njegovi sestavki v raznih revijah in listih, veliko njegovo delo po raznih vzgojnih, socialnih in humanitarnih ustanovah. Ni njegovo javno delo tako, da bi ga spremljali podpisi — skrito je in namenjeno stvari, so-

cialnosti in lepoti. Obsežno je javno in publicistično delo g. Matije Sušnika, četudi je skrito, vendar iz vsega dela diha ista misel, isti karakter: točnost resnica, socialnost in lepota. Kot takega poznamo jubilaranta tudi vsi in že prvi stiki z njim povedo, da imamo opraviti s človekom lepe vzgoje. Njemu prirojena konciliantnost in srčna izobrazba diha iz vseh njegovih sestavkov v našem in v drugih listih.

Pridnemu delavcu nekdanj, finemu uradnikemu sotovaršu sedaj in prijatelju - souredniku naj bodo danes te vrste kot skromen spomin na sodelovanje v železarni in kot iskrena želja, da bi naš list še dolgo, dolgo lepšal in bogatil s svojimi prispevki.

Zagar Janez

Dne 10. aprila je minulo 25 let odkar je vstopil v našo tovarno naš sodelavec g. Zagar Janez, ki je zadnje čase zaposlen kot dvigalec v žični valjarni. Doma je z sončne Koroške Bele, ki je poleg Jesenice dala največ delavcev našemu podjetju. Jubilarant je bil v teku vse službene dobe vedno točen, vesten in marljiv in je kot tak užival polno zaupanje svojih predstojnikov.

Zvezda Karel

14. aprila pa je poteklo 35 let, odkar dela v tovarni sodelavce g. Karel Zvezda, ki je prva leta službovanja delal na grobi prog, dokler ni bila preložena na Javornik, kasneje pa je več let vršil posle tehtalca, sedaj pa je dvigalec na predprogi v žični valjarni. Jubilarant je jeseniški domačin in izbaja iz znane Kodarjeve hiše v Kurji vasi. Vsa njegova življenjska doba je bila eno samo veliko trpljenje, pa bodisi v tovarni ali zunaj nje. Znan je kot eden najbolj točnih in pridnih delavcev v naši tovarni, ki je vsak ukaz od zgoraj izvršil kot discipliniran vojak. Sedaj si gradi ob Savi lično hišico, ki bo v teku leta dograjena. Želimo mu, da bi užival sadove težkega dela še dolgo vrsto let.

Oblak Anton

Pred 30 leti pa je vstopil v tovarno naš sodelavec g. Oblak Anton, ki je že dolga leta zaposlen kot pečni pomagač v martinarni. Kot 24 leten mladenič je prišel dne 18. aprila l. 1907. iz Trsta v Poljanski dolini na Jesenice, kjer je našel svoj novi dom. Tudi Oblak je opravljal vsa dolga leta zelo težko delo, ki mu je črpalo najboljše življenjske sile. Najtežje pa je bilo njegovo delo v časih, ko še ni bilo vlagalnih strojev in lokomotiv, ki sedaj opravljajo najtežja dela pri dovozu materiala v martinarno in vlaganje v peči. Tudi on je vršil vsa leta svojo službo v zadovoljstvo svojih predstojnikov.

Zen Jakob

Dne 22. aprila pa je praznoval 35. letnico nepretrganega službovanja v naši tovarni naš sodelavec g. Zen Jakob, ki je zaposlen kot kovaški pomagač v koroški delavnici. Jubilarant izbaja iz stare bohinske delavske družine, katere člani so delali že v bohinskih, kasneje pa v jeseniških železarnah. V tovarni so zaposleni tudi trije sinovi, ki igrajo v jeseniškem nacionalnem in kulturnem življenju že precej pomembno vlogo. Kot 20 leten mladenič je nastopil službo v tovarni, katero vrši vseskozi vestno v zadovoljstvo predstojnikov. V zasebnem življenju je miren in razsoden mož ter skrben družinski oče.

Cegnar Jakob

23. aprila pa je poteklo 25 let, odkar dela pri nas naš sodelavec g. Cegnar Jakob, ki je zaposlen že dolgo let pri vlagalnem stroju v martinarni. Kot 17 letni mladenič je bil l. 1912. sprejet v tovarno, kjer je vršil raznovrstna dela v martinarni, dokler mu ni bilo odkazano zelo važno in odgovorno delo na vlagalnem stroju, ki ga v splošno zadovoljstvo predstojnikov in sodelavcev vrši še danes. Cegnar, ki je miren, vesten in inteligenčen delavec uživa simpatije in spoštovanje predstojnikov in sodelavcev, katerim je odkrit in dober tovariš.

Našim vrlim in zaslužnim dolgoletnim sodelavcem čestitamo z iskreno željo, da jih usoda ohrani pri zdravju in moči še dolgo vrsto let.

UMRLIM SODELAVCEM

† Rjezancev Vasilij

Po dolgotrajni bolezni je v 43. letu starosti preminul naš sodelavec g. Rjezancev Vasilij, ki je delal več let v elektrodni tvornici na Blejski Dobravi, zadnja leta pa v železarni na Javorniku. Pokojni je bil ruski emigrant, ki ga je povojna vihra zanesla v naše kraje, kjer si je uredil skromno ognjišče in živel le za sebe in družino. Bil je blaga in mirna duša, dober tovariš svojim sodelavcem, predvsem sorojakom, ki jih je usoda zanesla v naše kraje. Naj mu bo lahka naša gorenska prst.

† Štefan Šavnik

Dne 14. aprila pa je v samskem stanovanju nenadoma preminul naš sodelavec g. Štefan Šavnik v starosti 40 let. Pokojni je vstopil kot 14 leten fant v tovarno, kjer je delal v martinarni do septembra l. 1924., ko je šel z mnogimi delavci v Francijo za delom. Mrzla tujina pa mu ni dala dobrega kruha. Po nekaj letih bivanja v tujini se je vrnil na Jesenice, kjer je po daljšem čakanju dobil pred tremi leti delo v tovarni. Zapustil je otroka, nepreiskrbljeno mater in štiri brate, ki delajo v naši tovarni. Naj mu bo ohranjen lep spomin.

GOSPODARSKE ZANIMIVOSTI

Zenica prične delati 1. avgusta z novim postrojenjem. Po obisku direktorja železarne pri Kruppu je bilo ugotovljeno, da bodo prva dela na modernizaciji Zenice gotova do konca julija t. l. Zenica bo torej pričela s polnim delom že 1. avgusta.

Italija bo ponudila elektrifikacijo proge Reka—Zagreb. Ob priliki pakta z Italijo je bilo govora tudi o gospodarskih odnosih. Neke italijanske grupe se menda zanimajo za elektrifikacijo železniške proge Reka—Zagreb. To bi bila potem prva elektrificirana proga v naši državi.

Velika trgovska hiša v Beogradu. Firma Mitić i brat bo zgradila na Slaviji, kjer je kupila cel kompleks hiš, velikansko skladišče za najrazličnejšo robo. Na ta način bo za marsikatero proizvedo dosežena centralizacija prodaje. Palača bo stala nad 25.000.000 dinarjev.

Velika palača monopolov. Uprava monopolov bo zgradila v Beogradu veliko palačo, ki bo stala nad 60.000.000 dinarjev. To znači, da je naše monopolno gospodarstvo zdravo. Ker pa ima center itak dovolj palač od ostale centralizacije, bi vsaj uprava monopolov lahko zgradila nekaj v Sloveniji, kjer imamo toliko brezposelnih in nimamo več niti zemlje, da bi jih mogli zaposliti. Bilo bi le v korist državi.

Tudi Splitčani prizadeti. Tudi v Splitu so bili delavci navajeni na višje mezde in bodo težko prenesli ceneno delovno moč z juga. Z novimi določbami v uredbi o minimalnih mezdah je nekaj pomagano, vendar bi bila uredba znatno boljša, če bi imela še pripombo, da morajo mezde na jugu stalno rasti, v naših krajih pa ne smejo padati. V Splitu vodijo skladiščni delavci neko mezdno gibanje. Vprašanje plačil za delo v lukah bo morda še ugodno rešeno, ker se obala ne da prenesti v center države, kjer so delovne moči cenejše, kakor je to nevarnost pri industriji.

8000 delavcev v Sloveniji več kot lansko leto. Lansko leto je število delavcev OUZ znašalo 76.559. Letos se je število delavstva zvišalo na 82.061. OUZ pravi, da se je precej dvignila zaposlitev pri tekstilni industriji, v nekaterih panogah pa pada. V tekstilni industriji je zaposlenih letos 1883 delavcev več kot lansko leto.

Izvoz cementa v Alžir. Francozi so nas obvestili, da imamo dovoljen kontingent za izvoz cementa in to 4000 ton. Naše cementarne bodo imele nekaj od tega.

Romunija bo zabranila inozemskim firmam, da ustanovljajo v državi podružnice. Tudi v Romunijo se vsiljujejo tuja podjetja in tam ustanovljajo svoja »romuno-podjetja«, kakor pri nas nekatera »jugo- ali jugoslavensko« — nazvana industrijska društva. Romunija bo to zadevo preprečila. Pri nas je taka zabrana še nemogoča, ker so skoro vsa večja podjetja na jugu inozemska.

Banovinski proračuni posameznih banovin znašajo:

Dravska banovina	149.900.000 dinarjev.
Savska banovina	223.423.883 dinarjev.
Dunavska banovina	133.898.253 dinarjev.
Primorska banovina	48.993.872 dinarjev.
Vrbaska banovina	33.751.845 dinarjev.
Drinska banovina	73.373.455 dinarjev.
Zetska banovina	55.636.437 dinarjev.
Moravska banovina	51.750.000 dinarjev.
Vardarska banovina	54.459.356 dinarjev.

K proračunu dravske banovine moramo prišteti še okrog 15.000.000 dinarjev cestnega fonda.

Avstrija povsem zaprla izvoz starega železa. Avstrijska vlada je na svoji seji sklenila končno prepoved izvoza starega železa. Staro železo se je iz Avstrije največ uvažalo v Jugoslavijo.

Gospodarska štiriletka na Poljskem. Za 4 letni gospodarski načrt je Poljska določila 2 milijardi in 400 milijonov zlotov. Prvi program obsega industrializacijo Poljske in modernizacijo prometa. Največje nade polagajo na industrializacijo, ki naj zaposli prirastek prebivalstva. Gradila se bodo tudi pristanišča in elektrificirale železnice. Na Poljskem imajo že sedaj vlake, kjer je vsak sedež opremljen z radio-slušalko. Velika poljska država napreduje korak za korakom.

Avstrijske železarne odklanjajo naša naročila. Avstrijska »Alpine« v Eisenerzu v gornji Štajerski je odbila ponudbo naše države za nabavo železniških tračnic. Društvu »Alpinamontan« niso ugajali plačilni pogoji, ki smo jih nudili. Na drugi strani pa ima družba toliko naročil, da je primorano, da odbija inozemska naročila. Število delavcev pri tej firmi je znašalo leta 1935. še 9.730, danes je tam zaposlenih že 13.505 delavcev, tako, da tam ni več brezposelnih. »Der Österreichische Volkswirt« omenja, da bo Jugoslavija v sedmih letih v položaju, da sama producira zadostno množino tračnic in ji ne bo treba naročevati v inozemstvu.

Angleži so v zadnjih petih mesecih kupili 15 rudarskih polj v Jugoslaviji. Za ogledom angleških strokovnjakov v Jugoslaviji je sledil zakup 15 rudosledov, ki še niso izkoriščeni. Angleži kupujejo vsi, razen ležišč premoga. Največ so pokupili svinčenih, cinkovih, antimonovih in zlatih rudnih ležišč. Kupec je angleški trust »Pacific Trust«.

Ležišča petroleja. Amerikanski »Financial News« pravi, da so predstavniki neke ameriško-angleške družbe v Jugoslaviji našli v naši državi velika ležišča petroleja. Iz teh bi Jugoslavija lahko krila vse svoje potrebe in se osamosvojila proti vsakemu uvozu petroleja in bencina.

ZA DOBRO VOLJO

A.: »Zakaj je zemlja ženskega spola?«

B.: »Ker še danes ne vemo koliko je stara.«

A.: Kaj bi ti počel, če bi se bogato poročil?

B.: Nič.

Sinko: Kakšna je razlika med vizito in vizitacijo?

Oče: Vizita je, če gremo mi k prijateljem na obisk. Vizitacija pa če pride k nam tašča.